

Lituanistinės vasaros stovyklos – socialinių tinklų kūrimo ir lituanistinio ugdymo priemonė (1)

Ilona STRUMICKIENĖ

Nors Šiaurės pusrutulyje vėsta orai, trumpėja dienos, tačiau mūsų mintyse ir išmaniųjų įrenginių atmintyse gausu praėjusios vasaros prisiminimų. Saulėtos dienos, grynas oras, maudynės, smagus laikas ir nauji įspūdžiai daugeliui mūsų asocijuojasi su šauniomis atostogomis. Šie elementai yra ir puikių vasaros stovyklų sėkmės paslaptis. Daugelis stovyklaujame nesusimąstydami, kad šis trumpalaikis įvykis mūsų gyvenime turi savo istoriją ir platesnę socialinę reikšmę.

Senovės laikais stovyklavimą apibrėžė du dėmesys – organizuotos žmonių bendruomenės (pvz., kariuomenės) laikinas apsigyvenimas tam reikalui pritaikytuose palapinėse ar barakuose, o moderniais laikais stovyklavimas įgijo kiek kitokį pobūdį. Industrializacijos laikotarpiu žmonės, išvarginti perpildytų miestų, ankštų būstų, smogo, ėmė ieškoti atgaivos už miestų ribų. Prie stovyklavimo išpopuliarėjimo visame pasaulyje labai prisidėjo skautų organizacija. Jos įkūrėjas Robertas Badenas-Powellas į skautų ugdymo programą įtraukė ir stovyklavimą gamtoje. Norėta bent kuriam laikui atitraukti vaikus iš perpildytų miestų ir sudaryti jiems sąlygas pagyventi gamtoje, ją pažinti, pratinti stovyklautojus prie didesnio savarankiškumo, atsakomybės ir gyvenimo kolektyve. Skautų pavyzdžiu pasekė ir kitos, dažniausiai – jaunimo bei jo ugdymu besirūpinančios, organizacijos[1]. Stovyklavimą veikė ir vartojimo įpročių kaita Vakarų visuomenėse. Automobilio, kaip individualios mobilumo priemonės, išplitimas sudarė galimybę lengviau ir didesniu atstumu nutolti nuo gyvenamosios vietos. O vartojimo įgūdžių standartizacija ir egalitarizmo tendencijos lėmė, kad

stovyklavimas ėmė darytis vis patogesnis, labiau kontroliuojamas ir efektyvesnis[2], stovyklos pritraukdavo skirtingų socialinių sluoksnių, pasaulėžiūros ir gyvenimo būdo stovyklautojus[3].

Vėliavų pakėlimas DAINAVOJE 1976 m.

Skautai su stovyklavimu Lietuvos visuomenę supažindino dar XX a. 3-jame dešimtmetyje. Sovietų okupacijos metais stovyklas organizavo skautų pavyzdžiu sukurta pionierių organizacija bei turizmo entuziastai. Lietuvai atkūrus nepriklausomybę, dėl prastos ekonominės situacijos galima stebėti organizuoto stovyklavimo nuosmukį – stovyklauta dažniausiai individualiai, šeimomis arba stovyklavimo entuziastų grupėmis.

Augant šalies gyventojų ekonominei gerovei, stovyklavimas tapo vis populiaresniu laisvalaikio praleidimo būdu ir neformalaus ugdymo priemone. Nors dauguma organizuojamų stovyklų orientuota į vaikus ir paauglius, tačiau buvo rengiamos stovyklos ir suaugusiesiems, o taip pat skirtingas amžiaus grupes suburiančios stovyklos. Šiuo metu Lietuvoje vyksta pačios įvairiausios stovyklos (vaikams, suaugusiesiems, šeimų, dienos, savaitės, gyvenat palapinėse ar stacionariose

patalpose, laisvalaikio, ugdomosios, sveikatos, dvasinės raidos ir kt.).

Lietuvoje stovyklavimas patyrė pakilimų ir nuosmukių, bet išeivijoje jis jau daug dešimtmečių yra neatsiejama jaunimo ir suaugusiųjų vasaros poilsio bei lituanistinio ugdymo dalis. Žiūrint iš laiko perspektyvos, lietuvių išeivijos stovyklavime galima įžvelgti tam tikrų pokyčių, atsiradusių reaguojant į laikmečio realijas. Vieni jų susiję su procesais išeivių gyvenamosiose šalyje, kiti buvo nulemti diasporinio gyvenimo realijų. Skirtingos emigracijos bangos, geografinė vieta, asimiliacijos procesai, o taip santykis su Lietuva yra pagrindiniai faktoriai, lėmę stovyklavimo reiškinio raidą lietuvių išeivijoje.

Lituanistinių stovyklų fenomenas Šiaurės Amerikoje

Nuo pat XIX a. antros pusės JAV, arba tiesiog Amerika, yra viena iš geidžiamiausių imigracijos šalių. Traukė ji ir Lietuvos gyventojus. Ilgainiui čia susiformavo gausi, gerai organizuota lietuvių diasporos šaka, jungianti skirtingų emigracijos bangų atstovus ir jų palikuonis. Senieji ateiviai, dar vadinami *grynoriais,* į JAV atvyko dažniausiai dėl ekonominių priežasčių. Išvykę iš tautiškai tik bundančios Lietuvos, jie nepasižymėjo dideliu tautiniu angažuotumu, o jų siekis išlaikyti lietuvybę ar tam tikrus jos atributus buvo veikiau intuityvus. Vis dėlto, per keletą dešimtmečių šios emigracinės bangos atstovai sunkiu darbu sukūrė ne tik savo šeimų gerovę, bet ir lietuvių išeivijos socialinio gyvenimo pagrindus bei infrastruktūrą, kurioje atsirado vietos ir poilsio bei pramogų segmentui. XX a. pradžioje, kaip laisvalaikio praleidimo forma, išpopuliarėjo piknikai. Šias iškylas gamtoje (dažnai su tam tikra kultūrine programa, maistu ir gėrimais) organizavo įvairios lietuvių organizacijos ir sambūriai. Piknikai lietuvių išeiviams liudijo, kad laikas, praleistas gamtoje, gali būti ir smagus, ir praturtinantis. Piknikai, amerikiečių visuomenėje populiarėjantis stovyklavimas, tėvų noras išsaugoti savo vaikų lietuvišką tapatybę lėmė tai, kad lituanistinės stovyklos tapo integralia lietuvių išeivijos socialinio audinio dalimi.

Atvirukas. Stovyklautojų nameliai NERINGOJE

Lituanistinių stovyklų organizavimo pionierių laurai pelnytai priklauso Švč. Mergelės Marijos Nekaltojo Prasidėjimo vargdienių seserims, kurios 1944 m. Putname (Konektikuto valstijoje) suorganizavo poros savaičių vasaros stovyklą (*Immaculata camp*) lietuvaitėms (mergaitėms). Vienuolijos JAV vadovė sesuo Aloyza Šaulytė taip apibūdino stovyklos tikslą: „ne tik duoti progos miestuose augančioms mergaitėms praleisti keletą savaičių gražioje gamtoje, bet drauge ir auklėti jas katalikiškoje ir lietuviškoje dvasioje“[4].

Lietuvių išeivijos visuomeninio gyvenimo stebėtojai atkreipė dėmesį, kad vargdienių seserų organizuojamos stovyklos tapo savotišku modeliu, kuriuo vadovaujantis buvo organizuojamos ir kitos stovykloms lietuvių išeivijoje. XX a. 5-ojo dešimtmečio pabaigoje vargdienių seserų pavyzdžiu pasekė tėvai pranciškonai, savo sodyboje Kenebankporte (Meino valstijoje) pradėję organizuoti stovyklas berniukams[5]. Prie jų vėliau prisijungė ir tėvai marijonai, rengę stovyklas Čikagos ir jos apylinkių jaunimui[6].

Lituanistinis stovyklavimas Šiaurės Amerikoje glaudžiai susijęs su religiniais institutais ir organizacijomis. Vienuolijos lietuviško jaunimo stovyklas traktavo ne tik kaip progą patarnauti išeivių bendruomenei, bet ir kaip puikią apaštalavimo priemonę bei galimybę rasti pašaukimą vienuolių bendruomenėms. Stovyklavimo

reiškinio tyrėjai yra pastebėję, kad egzistuoja glaudus ryšys tarp stovyklavimo ir piligrimystės, nes stovyklautojai ieško ko nors naujo, gaivinančio net tik jų kūnus, bet ir sielas[7]. Dauguma lituanistinių stovyklų JAV ir Kanadoje buvo ir yra pasiruošusios atliepti šį poreikį. Į stovyklų programas buvo įtraukti religiniai elementai (maldos, šv. Mišios), lietuvės vienuolės buvo daugelio stovyklų vadovėmis, o dvasininkai – kapelionais ar dvasios vadais.

Galima įžvelgti dar vieną giją, siejančią lietuviškas vienuolijas išeivijoje ir stovyklavimą. Vienuolijos ne tik pačios organizavo stovyklas, bet ir suteikė erdves kitų organizacijų, pavyzdžiui, ateitininkų ar skautų, rengiamoms stovykloms.

Grynorių emigracinės bangos atstovai stovyklavimo mokėsi iš amerikietiškos visuomenės, o pokario migrantai DP stovyklose turėjo galimybę išmėginti, koks efektyvus gali būti stovyklavimas kaip lituanistinio ugdymo, socialinių ryšių mezgimo priemonė. Nenuostabu, kad ji naudota ir vėliau, lietuviams karo pabėgėliams išsiskirsčius po emigracijos kraštus.

Lietuvių diasporos „vadovėliu“ vadinamoje knygoje „Tauta ir tautinė ištikimybė“ (1961) Juozas Girnius akcentavo vasaros stovyklų naudą bendrame lituanistinio ugdymo kontekste, nes jos papildo žinias ir įgūdžius, gaunamus lituanistinėse mokyklose: „Mūsų sąlygose didelės reikšmės lietuviškam auklėjimui gali turėti ir *vasaros stovyklos*. […] aišku, stovykla nėra skiriama mokymuisi, bet ji papildo mokyklą kaip tik tais lietuviškojo auklėjimo atžvilgiais, kuriais mokyklos galimybės yra ribotos. Būtent, susitelkiant vaikams ištisam laikui, susidaro galimybė sukurti lietuvišką nuotaiką ne tik daina, žaidimais ir kita programa, bet ir pačiu asmeniniu dalyvių susigyvenimu, lietuvišku susidraugavimu.“[8]

Ilgainiui stovyklos tapo neatsiejama diasporinio gyvenimo dalimi, susiformavo jų tinklas. Greta vienuolijų į stovyklų organizavimo veiklą įsijungė ir kiti „veikėjai“, kaip antai ateitininkų bei skautų organizacijos, tam tikros vietovės lietuvių bendruomenės, klubai, parapijos. Lietuviškos stovyklavietės buvo puošiamos lietuviška simbolika, lietuvių menininkų kūriniais, formuojamas Lietuvą primenantis kraštovaizdis, kuriama tarsi antroji Lietuva. Tai ypač buvo svarbu Sovietų okupacijos laikotarpiu, kai atvykti į Lietuvą buvo sunku.

Augant stovyklų populiarumui ir stovyklautojų skaičiui, iškilo stovyklavimui tinkamos infrastruktūros klausimas. Stovyklavimo erdvės buvo nuomojamos ne tik iš lietuviškų vienuolynų, bet ir iš vietinių stovyklaviečių savininkų. Neretai kildavo

sunkumų rasti tinkamai įrengtas stovyklavietes, tinkamu laiku ir už prieinamą kainą. Nenuostabu, kad imta galvoti apie lietuvių stovykloms reikalingos infrastruktūros plėtrą ir tobulinimą. Suvokta, kad „savos“, t. y. lietuvių išeivijos poreikiams skirtos, stovyklavietės gali padėti išspręsti šias problemas. Tikėta, kad „savos“ stovyklavietės gali būti naudojamos ne tik vaikų ir jaunimo poilsiui ir ugdymui, bet ir kitų amžiaus grupių poreikiams patenkinti.

1955 m. Amerikos lietuvių Romos katalikų federacija, skatinama aktyvaus visuomenininko Adolfo Damušio, įsigijo 226 akrus žemės Mičigano valstijoje. 1957 m. čia buvo suorganizuota pirmoji stovykla, davusi pradžią iki šiol veikiančiai „Dainavos“ stovyklavietei[9]. Lietuviams skautams 1956 m. vaistininko Prano Rako padovanota žemė Mičigano valstijoje (400 mylių nuo Čikagos) sudarė galimybę įkurti iki šiol tebeveikiančią „Rako“ stovyklavietę[10].

Vėlesniais dešimtmečiais, stovyklų tinklas dar labiau išsiplėtė. Nuo 1966 m. Kalifornijos kalnuose veikia Los Andželo skautų „Rambyno“ stovyklavietė. Nekaltai Pradėtosios Švenčiausiosios Mergelės Marijos vargdienių seserys, reaguodamos į išaugusį stovyklautojų srautą ir norėdamos sukurti patogesnes stovyklavimo sąlygas, savo stovyklavietę perkėlė į Vermonto valstiją. Ši iki šiol veikianti stovyklavietė yra žinoma „Neringos“ pavadinimu.

Nors galima stebėti tendenciją įsigyti „savas“ stovyklavietes, tačiau ne visais atvejais toks sprendimas pasiteisindavo. Štai Atlanto rajono skautai, įvertinę kaštų ir naudos santykį, pardavė kurį laiką turėtą stovyklavietę. Gautus pinigus investavo, o už dividendus nuomojasi stovyklavietes iš amerikiečių skautų[11]. JAV pakraščio bei Klivlando skautai, Los Andželo ateitininkai, Vašingtono apylinkių lietuviai ir kiti taip pat nuomojasi stovyklavietes savo stovykloms organizuoti.

Lietuvių stovyklavimui Kanadoje būdingi panašūs bruožai kaip ir JAV. Kanados lietuvaičiai į lituanistines vasaros stovyklas ėmėsi rinktis XX a. 6-ajame dešimtmetyje. Šios veiklos pradininkai Kanadoje buvo tėvai pranciškonai. Vosagos vietovėje jie nuo 1955 iki šiol organizuoja stovyklas lietuvių jaunimui. Nuo 1982 m. ši stovykla žinoma „Kretingos“ pavadinimu. Toje pačioje vietovėje (Vosagoje) 1959–1974 m. veikė ir kita – „Gerojo ganytojo stovykla“, į kurią rinkosi daugiausia Misisogos Lietuvių kankinių parapijos vaikai. Nuo 1962 m. veikia Kanados lietuvių skautų stovykla „Romuva“. Monrealio rajone lietuvių kilmės jaunimas 1962–1997 m. stovyklaudavo „Baltijos“ stovykloje. Šią stovyklą

organizavo Monrealio lietuvių bendruomenė. Kanados Vakaruose būdavo rengiamos ir kitos, mažesnio mąsto stovyklos[12].

Taip ilgai lauktas Lietuvos valstybingumo atkūrimas 1990 m. darė rimtą poveikį lietuvių diasporos tapatybei ir suteikė naujų impulsų stovyklavimo išeivijoje raidai. Pirmaisiais nepriklausomybės atkūrimo metais daugelis pokario išeivių ir jų palikuonių savo atostogas ėmė leisti Lietuvoje. Seneliai ir tėvai į Lietuvą atsiveždavo ir jaunesniuosius. Vis dėlto, kelionės į Lietuvą netapo alternatyva lituanistinėms stovyklavietėms išeivijoje. Gerai organizuotos, turinčios ilgametes veiklos tradicijas ir metodikas, jos ir toliau pritraukia jaunuosius lietuvaičius.

Lietuvos valstybingumo atkūrimas sudarė galimybes nevaržomai bendrauti Lietuvai ir išeivijai. Naudodamiesi atsivėrusiomis galimybėmis, išeivijos stovyklų organizatoriai ėmė kviestis iš Lietuvos vadovus. Tokiu būdu buvo mezgami glaudesni ryšiai tarp išeivijos ir Lietuvos, jaunieji lietuvaičiai turėjo progos išgirsti šiuolaikinę lietuvių kalbą, pasakojimus apie padėtį Lietuvoje ir kt. Į Šiaurės Amerikoje organizuojamas lituanistines stovyklas pamažu ėmė jungtis ir atvykusiųjų iš Lietuvos po 1990 m. vaikai ir vaikaičiai. Stovyklos tapo bendros tapatybės bruožus formuojančia erdve, kur buvo mezgami socialiniai ryšiai tarp skirtingų emigracijos bangų atstovų ir jų palikuonių.

XX a. 10-ojo dešimtmečio pradžioje galima stebėti dar vieną reiškinį, susijusį su stovyklavimu išeivijoje. Tai – bandymai diasporoje sukauptą stovyklavimo patirtį perteikti Lietuvos stovyklų organizatoriams ir stovyklautojams. Čia ypač aktyvūs buvo išeivijos ateitininkai, skautai. Pavyzdžiui, jau pirmaisiais nepriklausomybės metais išeivijos ateitininkai stengėsi padėti Lietuvos ateitininkams įsigyti savo stovyklavietę[13].

– – –

Stovyklas organizavo ne tik Šiaurės Amerikos lietuviai, bet ir kituose žemynuose įsikūrę tautiečiai. Anglijos skautai rinkdavosi „Lietuvių sodyboje“, o Australijos skautai savo stovyklas rengia Australijos skautų stovyklavietėse arba parkuose[14].

Kaip lietuviškų stovyklaviečių kūrėjai ir tikėjosi, jomis naudojosi ne tik jaunimas, bet ir vyresni lietuviškų organizacijų ir sambūrių nariai. Ateitininkai, skautai, šauliai, Lietuvių fronto bičiuliai, Lietuvos vyčiai, lituanistinių mokyklų mokytojai ir daugelio kitų sambūrių atstovai savo suvažiavimams, studijų savaitėms ir

savaitgaliams ar kitokiems renginiams susiburdavo lietuviškumo oazėmis tapusiose stovyklavietėse.

[1] „Stovykla“, *Lietuvių enciklopedija*. T. 29. South Boston, 1963, p. 14.

[2] Jared Orsi, „Heading out: A History of American Camping, *The AAG Review of Books* 7 (1) 2019, p. 6-7.

[3] Kathleen Kambic, „Heading out: A History of American Camping“, *Journal of Tourism History*, 2018, 10:3, 298.

[4] Cituota iš Regina Laukaitytė. *Marijos Nekaltojo Prasidėjimo vargdienių seserų vienuolijos šaka Amerikoje,* Vilnius: Lietuvos istorijos institutas, 2012, p. 149.

[5] Saulius Bytautas. *Lietuvių pranciškonų (OFM) identiteto raiška pastoracinėje veikloje 1940–1990 metais*. Daktaro disertacija. Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas, 2011, p. 43.

[6] Antanas Saulaitis. „Ir vėl stovykla!”, *Laiškai lietuviams,* 1967, nr. 6, p. 256, http://laiskailietuviams.lt/index.php/1967m-6-birzelis/2595-ir-vel-stovykla. Žiūrėta 2021-10-07.

[7] Kathleen Kambic, „Heading out: A History of American Camping“, *Journal of Tourism History*, 2018, 10:3, 298.

[8] Juozas Girnius. *Tauta ir tautinė ištikimybė*, Chicago: Į laisvę fondas lietuviškai kultūrai ugdyti, 1961, p. 267-268.

[9] *Dainava. 1955-1975*. ALRKF Jaunimo Dainavos stovyklos leidinys. 1975, p. 4.

[10] Lietuvių skautų sąjunga ● Lithuanian Scouts Association (litua.com). Žiūrėta 2021-10-05.

[11] Vasaros stovyklos JAV ● Summer Camps in USA (litua.com). Žiūrėta 2021-10-05.

[12] Lietuviškos Vasaros Stovyklos – Lithuanian Museum-Archives of Canada (lithuanianheritage.ca). Žiūrėta 2021-10-05.

[13] Kęstutis Ječius, „Kur stovyklaus jaunimas?“, *Draugas*, 2012-05-24, p. 5,9.

[14] Ten pat.

Nuotraukos iš LNB ADDSC.

Projektas „Pasaulio lietuviai ir Lietuva“

www.pasauliolietuvis.lt

Jei norėtumėte publikuoti straipsnį prašome nekeisti straipsnio pavadinimo, nurodyti informacijos šaltinį, autorių ir projekto pavadinimą.